

POSTANOWIENIE

Dnia 4 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania K.C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Poznaniu

o emeryturę górniczą,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 4 listopada 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu

z dnia 15 kwietnia 2025 r., sygn. akt III AUa 445/24,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami z art 98 § 1¹ k.p.c.**

(J.C.)

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2025 r. oddalił apelację ubezpieczonego K.C. od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 14 grudnia 2023 r., oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Poznaniu z dnia 16 sierpnia 2023 r. odmawiającej ubezpieczonemu prawa do emerytury górniczej oraz zasądził od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kwotę 270 zł z ustawowymi odsetkami

za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o kosztach do dnia zapłaty - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

W ocenie Sądów *meriti* czynności wykonywane przez ubezpieczonego podczas zatrudnienia w P. Spółka z o.o. (będącej następcą prawnym KWB K. SA) od dnia 1 sierpnia 1991 r. do dnia 31 października 1996 r. na stanowisku ślusarz-spawacz w oddziale taboru kolejowego, gdzie pracował przy naprawach bieżących i głównych lokomotyw elektrycznych i wykonywał drobne prace ślusarskie oraz od dnia 1 listopada 1996 r. do dnia 1 października 2015 r. na stanowiskach: młodszy maszynista i maszynista elektrowozu, maszynista kolei górniczych, maszynista i starszy maszynista kolei górniczych na odkrywce, maszynista kolei górniczych na odkrywce i jego pomocnik, gdzie kierował elektrycznym pojazdem trakcyjnym, do którego doczepionych było 10 wagonów kolejowych (tzw. składy węglowe), podstawianych pod załadownię na danej odkrywce, gdzie były ładowane węglem, a następnie transportowane drogą kolejową do miejsca rozładunku, tj. do elektrowni P. i K. – nie mogą być zaliczone do pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 1631 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna). Przepis ten do prac górniczych zalicza bowiem prace bezpośrednio związane z zatrudnieniem na odkrywce w kopalni węgla brunatnego przy ręcznym lub zmechanizowanym urabianiu, ładowaniu oraz przewożeniu nadkładu i złoża, przy pomiarach w zakresie miernictwa górniczego oraz przy bieżącej konserwacji agregatów i urządzeń wydobywczych, a także w przedsiębiorstwach i innych podmiotach wykonujących roboty górnicze dla kopalni węgla brunatnego.

Pracy ubezpieczonego w spornym okresie nie sposób zaliczyć do pracy górniczej także po zmianie definicji pojęcia odkrywki, rozumianego obecnie jako „odkrywkowy zakład górniczy”, wprowadzonej do art. 50ba ustawy emerytalnej na mocy ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy - Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1504, dalej jako nowelizacja z 2022 r.), ponieważ trasa kolei górniczych, na której pracował w całości znajduje się poza granicami „odkrywkowego zakładu górniczego”.

Ubezpieczony w całości zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie mu prawa do emerytury górniczej, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 50ba pkt 2 w związku z art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej w związku z art. 6 ust. 1 pkt 18 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 1290, dalej jako prawo geologiczne), przez jego niewłaściwą wykładnię, polegającą na ustalaniu znaczenia elementu miejscowego pracy („na odkrywce”) z uwzględnieniem wymagania, by praca ta służyła „bezpośrednio” do wykonywania działalności regulowanej w zakresie wydobywania kopaliny ze złoża, 2) art. 50ba ustawy emerytalnej w związku art. 110 prawa geologicznego i załącznikiem nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2017 r. w sprawie planów ruchu zakładów górniczych (Dz.U. poz. 2293 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 8 grudnia 2017 r.), przez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, w której opis transportu wewnątrzzakładowego w planach ruchu zakładu górniczego obejmuje transport kolejowy, a Sąd uwzględnił w swej ocenie jedynie tę część planów ruchu zakładu górniczego, która obejmowała załączniki mapowe do planów, 3) art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej, przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że praca skarżącego nie była wykonywana na odkrywce i że nie była to praca przy transporcie złoża, a przez co odmówiono zakwalifikowania jej jako pracy górniczej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na potrzebę wykładni art. 50ba pkt 2 ustawy emerytalnej co do znaczenia zawartego w nim odesłania do art. 6 ust. 1 pkt 18 prawa geologicznego, według którego przez odkrywkę należy rozumieć odkrywkowy zakład górniczy.

W ocenie skarżącego, kształtując obecną definicję odkrywki ustawodawca nie przyjął stosowanej dotąd w orzecznictwie wąskiej wykładni tego pojęcia (jako wyrobisko górnicze - art. 6 ust. 1 pkt 17 prawa geologicznego), ale pojęcie szersze, tj. odkrywkowy zakład górniczy, przez który rozumie się „wyodrębniony technicznie i organizacyjnie zespół środków służących bezpośrednio do wykonywania działalności

regulowanej ustawą w zakresie wydobywania kopalin ze złóż, a w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny wraz z pozostającym w związku technologicznym z wydobywaniem kopaliny przygotowaniem wydobytej kopaliny do sprzedaży, podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji, podziemnego składowania odpadów albo podziemnego składowania dwutlenku węgla, w tym wyrobiska górnicze, obiekty budowlane, urządzenia oraz instalacje". W świetle nowej definicji, pojęcia „zakładu górniczego” nie sposób ograniczać zakładu górniczego jedynie do aspektu jego granic, lecz uwzględniać całokształt (szeroko rozumianego) procesu wydobywania kopaliny ze złoża i infrastruktury, która do tego służy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest uzasadniony. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., ale skarżący nie wykazał jej występowania.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na twierdzeniu o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie

lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (zob.: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351). Ponadto nie można uznać, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

Każda z przyczyn wniesienia skargi kasacyjnej określona w 398⁹ § 1 k.p.c. (a więc także pkt 2 tego przepisu), musi być powiązana z ustalonym w sprawie stanem faktycznym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2002 r., III CZP 76/01, LEX nr 53308 i postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 lipca 2009 r., II PZP 3/09, LEX nr 519963; z dnia 9 kwietnia 2008 r., II PZP 5/08, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 203 oraz z dnia 4 kwietnia 2013 r., III UK 98/12, LEX nr 1619123). Dlatego kontrowersje dotyczące dokonanych w sprawie ustaleń, nie stanowią przedmiotu kontroli kasacyjnej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2014 r., I UK 412/13, LEX nr 1646934).

W związku z przedstawionymi powyżej wywodami należy stwierdzić, że skarżący nie zdołał wykazać występowania tak rozumianej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż przedstawiona w niej „potrzeba wykładni przepisów prawnych” jest pozorna. Po pierwsze, przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wątpliwości na tle wymienionych w nim przepisów pozostają w oderwaniu od okoliczności faktycznych ustalonych w sprawie przez Sąd

Apelacyjny, którymi Sąd Najwyższy jest związany. Wynikało z nich, że trasa kolei górniczych, których maszynistą był skarżący, „znajduje się w całości poza granicami zakładu górniczego”, przy czym: element urządzenia - załadownia węgla, objęty granicą zakładu górniczego nad powierzchnią terenu, krzyżuje się z trasą kolejową zlokalizowaną na powierzchni terenu poza granicami zakładu górniczego na długości ok 0,059 km na odkrywce J. i ok 0,013 km na odkrywce D., zaś od załadowni poszczególnych odkrywek do elektrowni P. i K. trasa ta wynosi od 9 do 30 km. Skoro w spornym okresie skarżący wykonywał pracę w całości poza granicami zakładu górniczego, to dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, bez znaczenia ma obecnie obowiązujący zakres pojęcia odkrywki, wprowadzony nowelizacją z 2022 r., a definiujący ją zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 18 prawa geologicznego jako odkrywkowy zakład górniczy. Po drugie, jak trafnie dostrzegł Sąd Apelacyjny, dla oceny spełniania przesłanek nabycia prawa do emerytury górniczej istotny jest przede wszystkim charakter wykonywanych prac w rozumieniu art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej, a nie jakakolwiek praca wykonywana na terenie odkrywkowego zakładu górniczego. I tak do pracy górniczej nie zakwalifikowano pracy operatora ciągnika rolniczego na odkrywce, przy pomocy którego wykonuje się prace pomocnicze przy naprawach, konserwacji urządzeń, a co za tym idzie - pracę przy obsłudze agregatów prądotwórczych, smarowniczych i sprężarkowych, wykorzystywanych przez brygady elektryków i mechaników do prac polegających na konserwacji urządzeń wydobywczych i transportujących nadkład i złoże na odkrywce (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2018 r., I UK 412/17 LEX nr 2562152). Również prace przy naprawie koparek jednonaczyniowych i spycharek, które nie są maszynami wydobywczymi w kopalni węgla brunatnego, ale maszynami pomocniczymi, nie prowadzą do ziszczenia się przesłanki pracy górniczej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 kwietnia 2010 r. I UK 339/09, LEX nr 607444; z dnia 5 maja 2011 r., I UK 395/10 LEX nr 863951; z dnia 23 października 2013 r., I UK 128/13 LEX nr 1455718). Także przewóz pracowników i ewentualnie sprzętu nie stanowi pracy górniczej w rozumieniu art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej, nawet gdy praca odbywała się na odkrywce w kopalni węgla brunatnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 maja 2010 r., I UK 30/10, LEX nr 590314; z dnia 28 kwietnia 2010 r., I UK 337/09, LEX nr 601991). W wyroku z dnia 27 czerwca 2019 r., I UK

95/18 (LEX nr 2687721), Sąd Najwyższy przyjął, że praca kierowcy - operatora samochodowego sprzętu technicznego w odkrywce, wymieniona w poz. 6 załącznika nr 2 do rozporządzenia z dnia 23 grudnia 1994 r., może być uznana za pracę górniczą tylko wtedy, gdy polega na wykonywaniu czynności wyczerpująco opisanych w art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej, a nie tylko, gdy ma miejsce na odkrywce.

Zasady nabywania prawa do emerytur górniczych odbiegają bowiem od zasad obowiązujących powszechnie, co wynika z charakteru pracy górniczej, angażującej we wzmożonym stopniu siły fizyczne i psychiczne zatrudnionych. Z tego właśnie względu, ustalając ogólne zasady nabywania prawa do górniczej emerytury, ustawodawca z jednej strony uznał, że dla zaliczenia pracy górniczej do okresu, od którego zależy nabycie prawa do emerytury, wystarczające jest, jeżeli praca ta była wykonywana co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy, z drugiej natomiast - uznał za pracę górniczą na odkrywce w kopalniach siarki i węgla brunatnego tylko zatrudnienie łączące się z wykonywaniem czynności o określonym charakterze i na wyszczególnionych w rozporządzeniu stanowiskach pracy. Jest to w pełni uzasadnione, jeśli się uwzględni, że charakter zatrudnienia na odkrywce - z uwagi na warunki jego wykonywania i stopień bezpieczeństwa, wpływające na obciążenie fizyczne i psychiczne - nie może równać się z charakterem zatrudnienia pod ziemią (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2010 r., I UK 339/09, LEX nr 607444 czy z dnia 29 listopada 2017 r., I UK 181/17, LEX nr 2433083).

Według poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych skarżący zajmował się natomiast transportem węgla w przeważającej części poza zakładem górniczym.

W konsekwencji, formułując potrzebę wykładni przepisów w przedstawionej kwestii, skarżący zmierzał *de facto* wyłącznie do podważenia ustalonego przez Sąd orzekający stanu faktycznego sprawy, co usuwa się spod rozeznania i kontroli kasacyjnej (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574, czy wyrok z dnia 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13, LEX nr 1458681), gdyż Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

(J.C.)

[a.ł.]